

**ĆWICZENIE
53**

PRAWO OHMA DLA PRĄDU PRZEMIENNEGO

Instrukcja wykonawcza

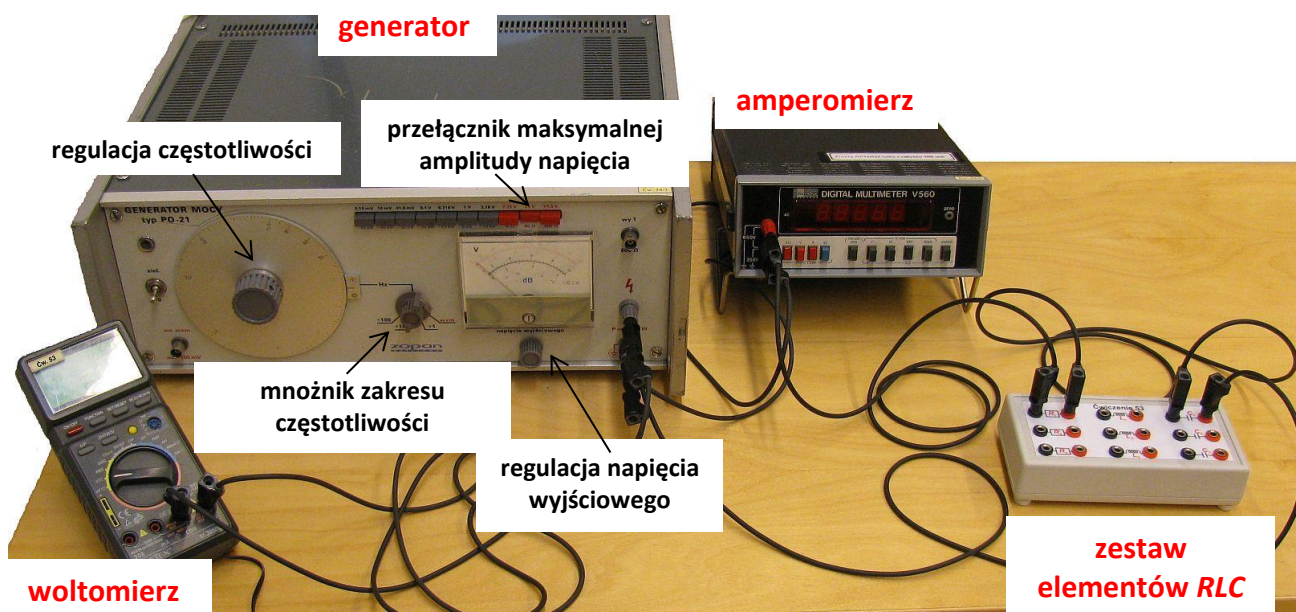
1 Wykaz przyrządów

- Generator napięcia sinusoidalnego PO 21.
- Woltomierz napięcia przemiennego.
- Miliamperomierz prądu przemiennego.
- Zestaw składający się z oporników, cewek indukcyjnych i kondensatorów.

2 Cel ćwiczenia

Wyznaczenie wartości indukcyjności cewki i pojemności kondensatora przy zastosowaniu prawa Ohma dla prądu przemiennego; sprawdzenie prawa Ohma dla prądu przemiennego dla szeregowego układu złożonego z opornika, cewki indukcyjnej i kondensatora.

3 Schemat układu pomiarowego

Rys. 1 Układ do sprawdzania prawa Ohma dla szeregowego obwodu RLC prądu przemiennego.

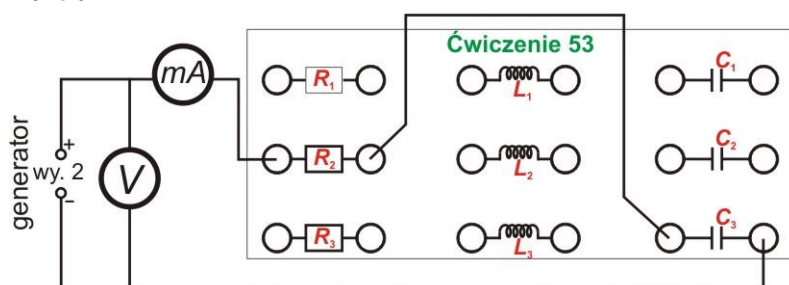
4 Przebieg pomiarów

Połączyć układ zgodnie z Rys. 1. Wraz z prowadzącym wybrać elementy R , L i C . Korzystając z informacji zawartych w pkt. 6 dobrać odpowiednią częstotliwość f generatora.

4.1 Wyznaczanie pojemności kondensatora

Do układu z Rys. 1 włączamy tylko wybrany opornik R , którego opór jest znany i kondensator C , którego pojemność trzeba wyznaczyć – Rys. 2. Upewniamy się, że pokrętko regulacji amplitudy napięcia ustawione jest na wartość 0V – znajduje się w lewym skrajnym położeniu. Ustalamy

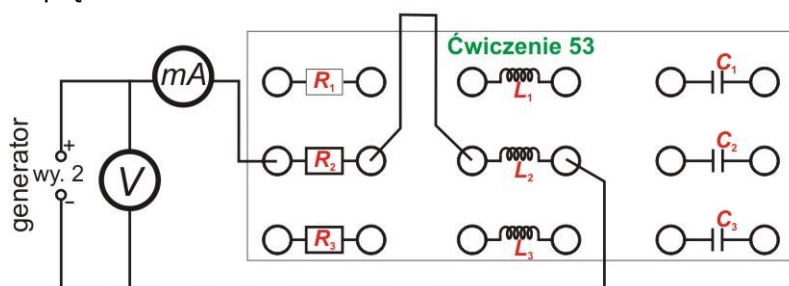
maksymalną wartość napięcia na generatorze wciskając przełącznik (czerwony) opisany wartością 25V. Włączamy generator i odczekujemy 2-3 min. aż się nagrzej. Na generatorze ustalamy żadaną częstotliwość f – dopasowaną do wybranej pojemności C (patrz pkt. 6 instrukcji). Amplitudę napięcia podawanego przez generator mierzymy woltomierzem V . Amplitudę prądu w układzie wyznaczana jest przez miliamperomierz mA . Należy sprawdzić, czy urządzenia działają w trybie prądu przemiennego. Dla ustalonej częstotliwości f dokonujemy pomiaru prądu I_{sk} w zależności od napięcia podawanego przez generator U_{sk} dla wcześniej określonego przedziału napięć, np. od 0 do 20V co 2V. Określamy niepewności $u(f)$, $u(I_{sk})$ oraz $u(U_{sk})$.

Rys. 2 Schemat układu RC.
Przykładowo podłączono opornik R_2 i kondensator C_3 .

4.2 Wyznaczanie indukcyjności cewki

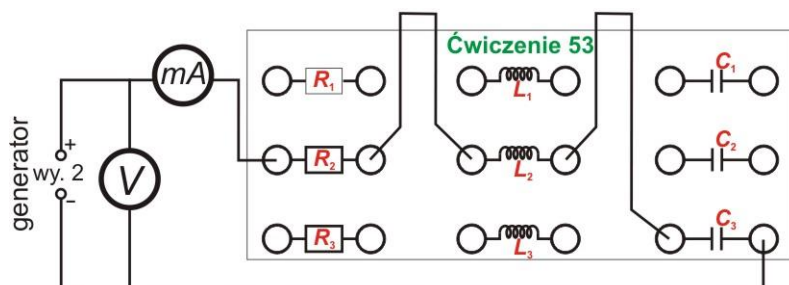
Schemat układu do wyznaczania indukcyjności cewki przedstawia Rys. 3 – układ RL . W układzie znana jest wartość obciążenia R (taka sama jak w poprzednim punkcie) oraz opór wewnętrzny cewki R_L . Dla tej samej co poprzednio częstotliwości f dokonujemy pomiaru prądu I_{sk} w zależności od napięcia podawanego przez generator U_{sk} dla wcześniej określonego przedziału napięć.

Rys. 3 Schemat układu RL .
Przykładowo podłączono opornik R_2 i cewkę L_2 .

4.3 Sprawdzenie słuszności prawa Ohma dla prądu przemiennego

Schemat układu do wyznaczenia zawady obwodu szeregowego RLC przedstawia Rys. 4. Ponownie dla ustalonej częstotliwości f dokonujemy pomiaru prądu I_{sk} w zależności od napięcia podawanego przez generator U_{sk} dla wcześniej określonego przedziału napięć.

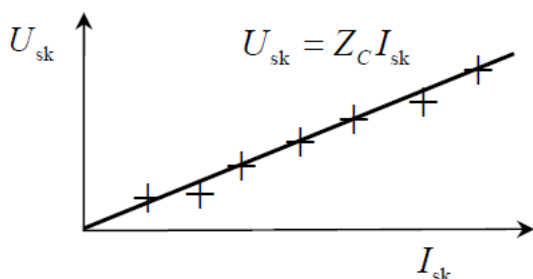
Rys. 4 Schemat układu RLC .
Przykładowo podłączono opornik R_2 , cewkę L_2 i kondensator C_3 .

5 Opracowanie wyników

5.1 Wyznaczanie pojemności kondensatora

- Zmierzone wartości U_{sk} i I_{sk} nanieść na wykres punktowy, lecz dla wygody późniejszych obliczeń narysować wykres $U_{sk}(I_{sk})$ – patrz Rys. 5. Dla poprawności dalszych obliczeń

napięcie na wykresie powinno być w V (woltach) natomiast natężenie prądu w A (amperach).

Rys. 5 Przykład zależności napięcia skutecznego od natężenia skutecznego prądu.

- Metodą regresji liniowej określić współczynnik kierunkowy zależności $U_{sk}(I_{sk})$ – jest to zawada szeregowego układu RC , którą oznaczamy Z_C . Za niepewność Z_C przyjmujemy niepewność współczynnika kierunkowego otrzymanego z regresji.
- Uzupełnić wykres o linię odpowiadającą wyznaczonej zależności $U_{sk} = Z_C I_{sk}$.
- Z zależności

$$C = \frac{1}{2\pi f \sqrt{Z_C^2 - R^2}} \quad (1)$$

gdzie f jest ustaloną na generatorze częstotliwością a R oporem wybranego opornika, wyznaczyć pojemność C badanego kondensatora oraz jej niepewność złożoną $u_c(C)$.

5.2 Wyznaczanie indukcyjności cewki

- Podobnie jak w punkcie poprzednim narysować wykres $U_{sk}(I_{sk})$ i przeprowadzić regresję liniową. Otrzymana wartość odpowiada zawadzie szeregowego układu RL – oznaczamy ją Z_L . Analogicznie jak poprzednio określamy niepewność Z_L .
- Uzupełnić wykres o linię odpowiadającą wyznaczonej zależności $U_{sk} = Z_L I_{sk}$.
- Z zależności

$$L = \frac{\sqrt{Z_L^2 - (R + R_L)^2}}{2\pi f} \quad (2)$$

gdzie R_L jest oporem cewki indukcyjnej, wyznaczyć indukcyjność L oraz jej niepewność $u_c(L)$.

5.3 Sprawdzenie słuszności prawa Ohma dla prądu przemiennego

- Podobnie jak w punktach poprzednich narysować wykres $U_{sk}(I_{sk})$ i przeprowadzić regresję liniową. Otrzymana wartość odpowiada zawadzie szeregowego układu RLC – oznaczamy ją Z_1 . Analogicznie jak poprzednio określamy niepewność Z_1 .
- Uzupełnić wykres o linię odpowiadającą wyznaczonej zależności $U_{sk} = Z I_{sk}$.
- Z zależności

$$Z_2 = \sqrt{(R + R_L)^2 + \left(2\pi f L - \frac{1}{2\pi f C}\right)^2} \quad (3)$$

gdzie L i C są wyznaczonymi wcześniej indukcyjnością cewki i pojemnością kondensatora, wyznaczyć zawadę Z_2 oraz jej niepewność $u_c(Z_2)$. Porównać wielkości Z_1 i Z_2 . Skomentować prawdziwość prawa Ohma dla prądu przemiennego.

6 Informacje dodatkowe

Oporności oporników

$$R_1 = (150 \pm 3) \, \Omega, R_2 = (215 \pm 5) \, \Omega, R_3 = (315 \pm 10) \, \Omega$$

Oporności cewek indukcyjnych

$$R_{L1} = (0,35 \pm 0,05) \, \Omega, R_{L2} = (0,60 \pm 0,05) \, \Omega, R_{L3} = (1,3 \pm 0,1) \, \Omega$$

Przedziały częstotliwości pomiarowej dla różnych pojemności C

dla C_1 – od 200 Hz do 900 Hz

dla C_2 – od 50 Hz do 400 Hz

dla C_3 – od 50 Hz do 350 Hz

7 Proponowane tabele (do zatwierdzenia u prowadzącego)

Częstotliwość: $f =$

Wybrany opornik: $R_i =$

Wybrany kondensator: $C_i =$

Wybrana cewka: $L_i =$

$R_{Li} =$

$U_{sk} [V]$	$u(U_{sk}) [V]$	$I_{sk} [A]$	$u(I_{sk}) [A]$
...	...	...	...
$Z_i [\Omega]$			
$u_c(Z_i) [\Omega]$			

- jako Z_i może być Z_C , Z_L lub Z_1 .